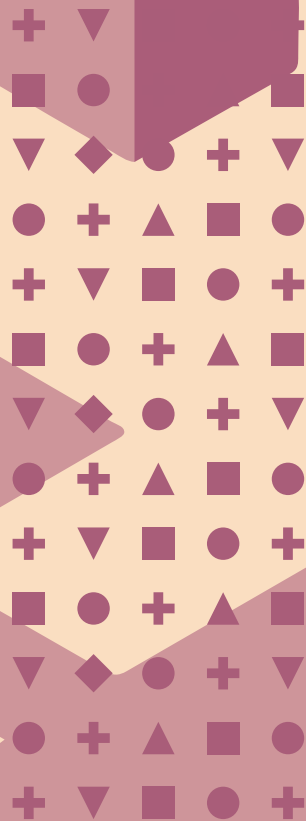

VIBORG
MUSEUM

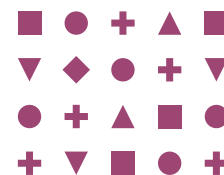
ÅRSBERETNING 2016

INDHOLD

Side 3	01. Indledning
Side 4	02. Økonomi og besøgstal
Side 6	03. Organisation
Side 10	04. Formidling
Side 14	05. Forskning
Side 15	06. Arkæologi
Side 16	07. Samlingen
Side 18	08. Hvolris Jernalderlandsby

01 INDLEDNING

2016 blev rekordernes år for Viborg Museum. Rekord i besøgstal, entre, salg og medieomtale. Og sikkert også på en række øvrige, men svært målbare parametre. Særudstillingen "Skidegodt Egon - Olsen-Banden på museum" blev det perfekte afsæt for en utrolig spændende forandringsproces for Viborg Museum frem mod åbningen af et helt nyt bymuseum i landsretsbygningen i Domkirkevarteret.

Udstillingen om Olsen-Banden var et led i en bevidst strategi om dels at udfordre rollen som lokalhistorisk museum ved også at formidle en historie af danmarkshistorisk karakter, dels en forandring fra en klassisk museumsinstitution til en moderne museumsattraktion, dels at tiltrække besøgende, som sjældent eller aldrig går på museum. Alt lykkedes til fulde. Den succesfulde udstilling medførte også, at Viborg Museum generede et stort økonomisk overskud i 2016. Overskuddet er nu øremærket til investeringer i de kommende udstillinger i det nye museum i landsretten.

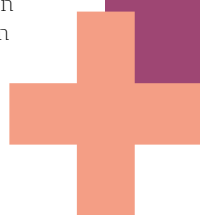
Året bød naturligvis også på en række andre spændende projekter og nye tiltag. Museets arkæologiske afdeling mærker tydeligt, at der er godt gang i byggesektoren i Viborg Kommune. Samlingsteamet har knoklet med udskilning og kassation af museumsgenstande på museets magasin og påbegyndt afrensning af 60.000 skimmelramte genstande i et kældermagasin. Forskningsteamet har produceret en bog og en række videnskabelige artikler, mens formidlingsteamet udover at være stærkt ophængte med Olsen-Banden-relaterede opgaver gennemførte en række øvrige formidlingsaktiviteter hen over året.

2016 var desuden første år, hvor Hvolris Jernalderlandsby blev en del af familien Viborg Museum. I 2015 blev det besluttet, at Hvolris skulle fusionere med Viborg Museum, og udmøntningen er stille og roligt gået i gang.

Vigtige beslutninger for Viborg Museums fremtid blev også truffet i 2016. Viborg Kommunes Kultur- og Fritidsudvalg besluttede, at Viborg Museum med årets udgang skulle lukke ned for sine udstillingsaktiviteter i museumsbygningen på Hjultorvet og påbegynde en nedpakning af udstillingerne og i øvrigt sætte gang i den store flytteproces til landsretsbygningen og udviklingen af et nyt bymuseum for Viborg.

Viborg Museum er et statsanerkendt kulturhistorisk museum, hvis ansvarsområde er forhistorie, middelalder og nyere tid i Viborg Kommune. Museet skal i henhold til Museumsloven indsamle, registrere, bevare, forske og formidle ansvarsområdet.

Viborg Museum ejes og drives af Viborg Kommune, hvorfor dets bestyrelse er Viborg Kommunes Kultur- og Fritidsudvalg. Museet har adresse på Hjultorvet 4 i Viborg, hvor administration, værksteder og dele af magasinet er placeret. Museets udstillinger er placeret i ejendommen på Hjultorvet 9-11, som tillige huser den øvrige administration samt Viborg Lokalhistoriske Arkiv, der også er en del af museet. Viborg Museum driver i øvrigt afdelingerne Hvolris Jernalderlandsby og E Bindstouw i Lysgaard. Museets hovedmagasin findes på Liseborg i udkanten af byen.

ØKONOMI OG BESØGSTAL

For hver offentlig krone Viborg Museum har modtaget i 2016, har museet selv genereret 2 kroner. 2/3 af museets omsætning kommer således fra private midler. Viborg Museum er en god investering.

2016 har været et godt år for museet, hvor det tillige for første gang har genereret et betragteligt overskud, som nu kan investeres i det nye Viborg Museum.

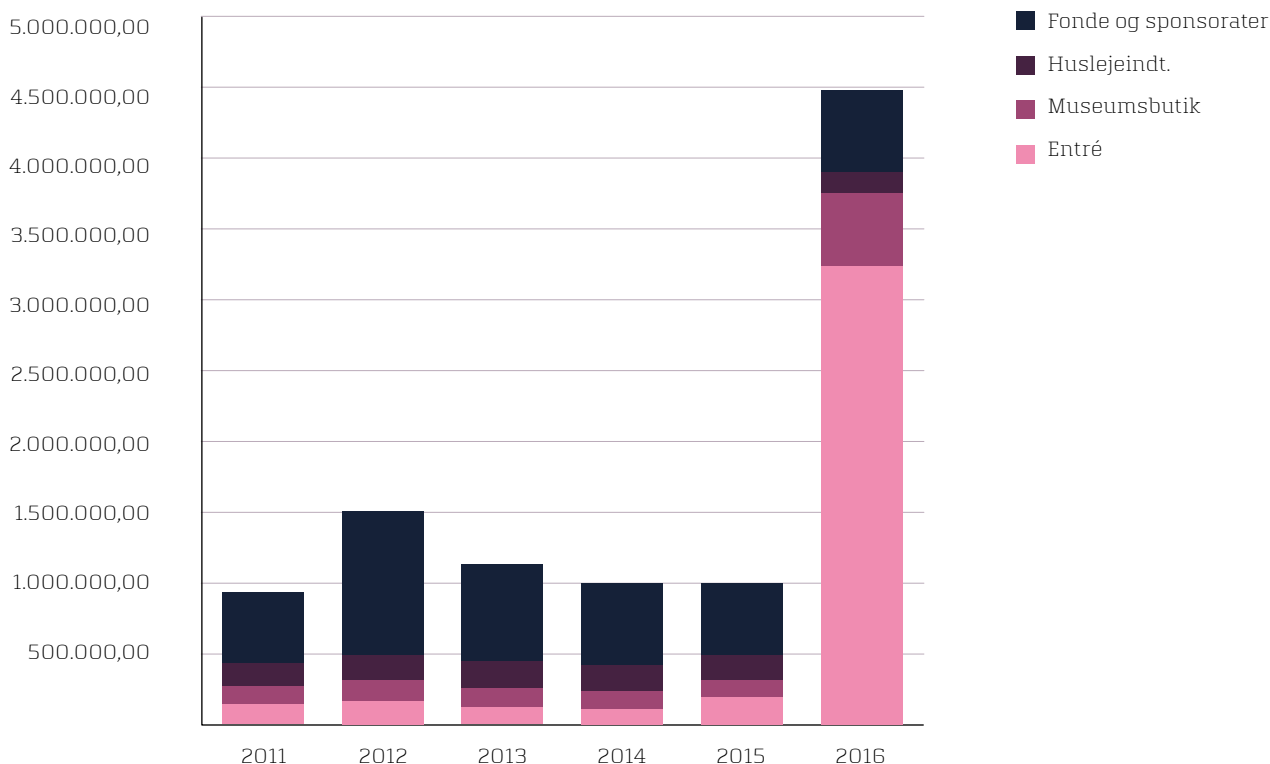
OMSÆTNINGEN OG DENS FORDELING I 2016:

- × Omsætningen i museumsdriften var på kr. 11,6 mio. og fordeler sig på offentlige driftstilskud og egen indtjening.
- × Overskuddet i museumsdriften var på kr. 1,96 mio., som overføres og øremærkes nye udstillinger i det kommende museum.
- × Omsætningen i den bygherrefinansierede arkæologiske virksomhed iht. Museumsloven Kap. 8 var på kr. 6,2 mio. Indtægter og udgifter modsvarer hinanden i denne del af museets virksomhed.
- × Ca. 1/3 af Viborg Museums samlede omsætning er tilskud fra Viborg Kommune og staten.
- × Ca. 2/3 af Viborg Museums samlede omsætning er egen indtjening fra f.eks. entre, salg, fonde, sponsorer og arkæologisk virksomhed.

Ovenstående inkluderer ikke Hvolris Jernalderlandsby.

FIG. 1

Viborg Museums egen indtjening 2011-2016

Figur 1 viser Viborg Museums egen indtjening i 2016. Hvor 2015 var rekordår i entreindtægt, blev 2016 et nyt og markant rekordår i entre. Den stærkt øgede entre skyldes publikumssuccesen ”Skidegodt Egon, Olsen-Banden på museum”, der alene trak mere end 60.000 gæster. Det høje besøgstal resulterede også i en rekordindtjening i museumsbutikken. Den højere entre skyldes også, at Viborg Museum i perioden med udstillingen om Olsen-Banden fordoblede entreen fra kr. 40 til kr. 80.

Som noget nyt er Viborg Museum for første gang lykkedes med at indgå sponsorater med private virksomheder. Det skete ifm. Olsen-Banden udstillingen. Til gengæld er huslejeindtægterne igen faldende, efter museets ejendom i Asmild med tilhørende lejemål blev udskilt i 2015.

(Omsætningen i arkæologisk virksomhed iht. Museumslovens Kap. 8 er ikke medtaget i Figur 1, da denne del af virksomheden skal være neutral ift. udgifter og indtægter i henhold til museumsloven.)

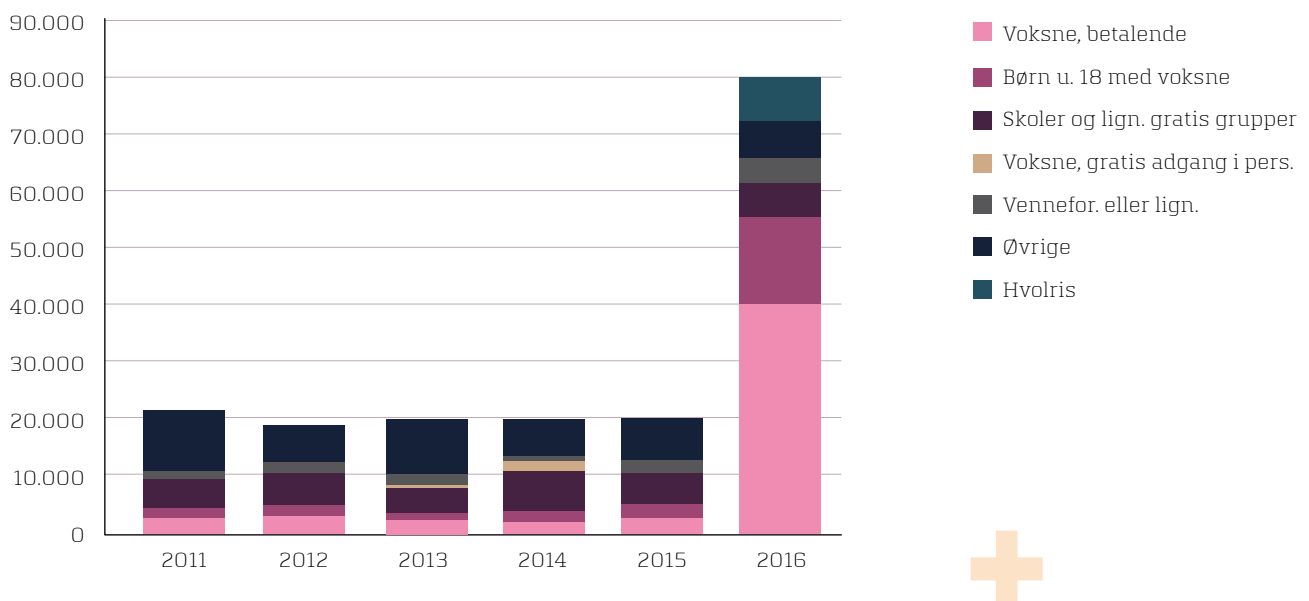
BESØGSTAL

Som det fremgår af Figur 2 har Viborg Museums besøgstal i mange år kredset omkring 20.000 gæster, hvoraf kun 10-15% har været betalende gæster. I 2016 besøgte ca. 72.000 gæster Viborg Museum, hvoraf 55% var betalende gæster. Andelen af børn ifølge med voksne er også vokset markant, mens antallet af skolegrupper ligger tilfredsstillende højt ift. tidligere år.

E Bindstouw blev i 2016 besøgt af 660 gæster. 2016 er første år, hvor gæsterne på Hvolris Jernalderlandsby tælles med, så samlet rundede Viborg Museums besøgstal i 2016 80.000 gæster.

FIG. 2

Viborg Museums besøgstal 2011-2016

ORGANISATION

Viborg Museums organisation har undergået en nødvendig forandring i 2016 som følge af dels en politisk beslutning i 2015 om at effektivisere museets økonomi med kr. 400.000, dels for at påbegynde en opretning af en basisdrift med underskud.

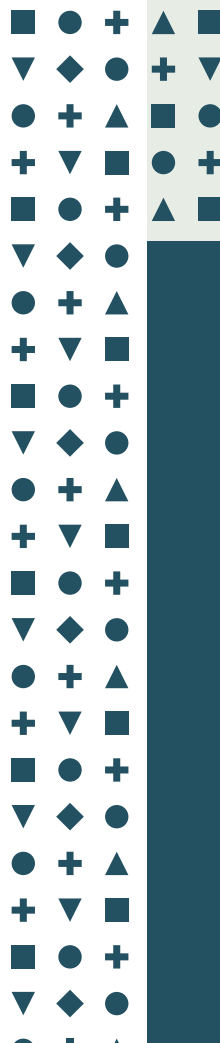
Der er derfor blevet nedlagt fire stillinger på den almindelige drift i 2016, alle ved naturlig afgang. Nedlæggelsen af stillingerne har naturligt en konsekvens for det daglige arbejde på Viborg Museum og muligheden for at løse museets opgaver tilfredsstillende. Det kan mærkes. Følgende stillinger blev nedlagt:

- × Museumsinspektør, arkæolog, ph.d., 37 t.
- × Museumsinspektør og registrator, 22,5 t.
- × Håndværker, 16 t.
- × Butiksansvarlig/teknisk servicemedarbejder, 37 t.

Det har til gengæld været muligt at opgradere flere deltidsstillinger på museet til fuldtidsstillinger:

- × Formidlingsinspektør fra 33 t. til 37 t.
- × Museumsinspektør, nyere tid, fra 34 t. til 37 t.
- × Samlingsinspektør fra 24 t. til 37 t.
- × Rengøringsassistent fra 22 t. til 27 t.

Viborg Museums organisation fungerer som den team-struktur, der blev indført i 2015. Dog blev service-teamet nedlagt i 2016, da behovet for et sådant team viste sig ikke at eksistere. De resterende teams dækker arkæologi, samling, forskning og formidling og varetager samlet hele museets faglige ansvarsområde. Hvert team koordineres af en team-koordinator.

FASTANSATTE I 2016

- × **Brian Wiborg,**
museumschef
- × **Anette Kristensen,**
formidlingsmedarbejder (10 t./uge)
(Ansættelse ophørte 31. 7. 2016)
- × **Dan Ersted Møller,**
arkivleder Viborg Lokalhistoriske
Arkiv, historiker
- × **Dorthe Schou,**
museumsassistent
- × **Elena Iuliana,**
rengøringsassistent (27 t./uge)
- × **Hanne Berg,**
museumsassistent (30 t./uge)
(Ansættelse ophørte 31. 7. 2016)
- × **Hans Jørgen Vestergaard,**
arkivmedarbejder (6 t./uge)
- × **Jesper Hjermand,**
museumsinspektør, arkæolog
- × **Jess Nørgaard,**
weekend-kustode
- × **Ida West Hansen,**
museumsinspektør, arkæolog
- × **Kamilla Fiedler Terkildsen,**
afdelingsleder og
museumsinspektør
- × **Katrine Vestergaard,**
museumsinspektør, arkæolog
- × **Knud Erik Bach,**
håndværker (16 t./uge)
(Ansættelse ophørte 31.12. 2016)
- × **Lars Agersnap Larsen,**
museumsinspektør, arkæolog
- × **Lili Mathiasen,**
kustode og teknisk serviceassistent
(Ansættelse ophørte 30. 9. 2016)
- × **Lise-Mette Markvart,**
sekretær
- × **Margit Petersen,**
samlingsinspektør, konservator
- × **Martin Mikkelsen,**
museumsinspektør, arkæolog
(Ansættelse ophørte 31. 3. 2016)
- × **Mikkel Kiildsen,**
museumsinspektør, arkæolog
- × **Peter H. Iversen,**
museumsinspektør, historiker
- × **Rikke Johansen Smidt,**
formidlingsinspektør, etnolog
- × **Ruth M. Sørensen,**
registrator (22,5 t./uge)
(Ansættelse ophørte 30. 9. 2016)
- × **Sanne Boddum,**
museumsinspektør, arkæolog
- × **Søren Vindvad,**
håndværker (18,5 t./uge)
(ikke del af museets driftsøk.)
- × **Thorbjørn Petersen,**
weekend-kustode
- × **Trine E. Jensen,**
kommunikations- og
formidlingsmedarbejder, dramaturg
(30 t./uge)

Antal årsværk i 2016 på almindelig drift: 11,4 årsværk

Pga. vedvarende øget aktivitet med det arkæologiske Kap. 8 arbejde blev der i 2016 fastansat to nye arkæologer til at varetage dette arbejde (Katrine Vestergaard og Ida West Hansen)

Antal årsværk iht. det arkæologiske Kap. 8 arbejde: 6,7 årsværk

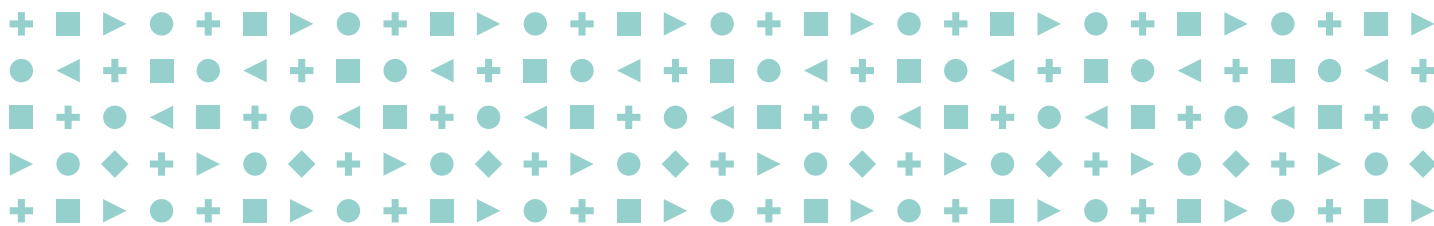
PROJEKTANSATTE I 2016

- × **Casper Sørensen**
(arkæolog 6 mdr.)
- × **Morten Rasmussen**
(arkæolog - 6 mdr.)
- × **Rikke Isler**
(arkæolog - 4,5 mdr.)
- × **Silja**
(arkæologistuderende 8 mdr.)
16 timer pr. uge
- × **Tine**
(arkæologistuderende 8 mdr.)
16 timer pr. uge

Hertil kommer flere korte ansættelser af medarbejdere i erhvervspraktik og løntilskud. Desuden har museet haft flere studerende fra henholdsvis Aalborg Universitet og Aarhus Universitet i praktik.

Viborg Museum har ca. 30 aktive frivillige tilknyttet. De yder en vigtig indsats ved at hjælpe med registrering af både museumsgenstande, arkivalier og fotos. En ny gruppe af frivillige på indtil videre tre personer blev oprettet

med tilknytning til E Bindstouw, hvor de hjælper med at passet stedets udenomsarealer og ikke mindst at hjælpe med billetsalg og formidling til turister. Museumsforeningen understøtter desuden Viborg Museum. Foreningen har ca. 400 medlemmer, hvoraf de fleste er husstandsmedlemmer. Medlemmerne modtager halvårsprogrammer og har gratis adgang til alle museets aktiviteter samt gratis entre på Hvolris Jernalderlandsby.

SAMARBEJDER OG NETVÆRK

- × Viborg Museum indgår i samarbejder og netværk med andre museer og kulturinstitutioner, hvor det understøtter museets egen udvikling, og hvor museet kan understøtte det fælles udviklingsarbejde med andre institutioner.
- × Viborg Museum deltager i det arkæologiske netværk blandt de arkæologiske museer i Region Midtjylland.
- × Viborg Museum deltager i det arkæologiske netværk blandt nordvestjyske museer.
- × Viborg Museum er bl.a. medlem af dansk ICOM, Organisationen Danske Museer og Midtjyske Museers Udviklingsråd (MMU).

ØVRIGE HVERV

- × Brian Wiborg sidder i bestyrelsen for MMEx - Meaning Making Experience, Den Erhvervsdrivende Fond Museumstjenesten, Turistforeningen for Viborg og Omegn, Bruunshaab Gamle Papfabrik og sidder i styregruppen for Domkirkevarteret i Viborg.
- × Jesper Hjermand sidder i bestyrelsen for De 5 Hald'er (formand), Det Levende Billedarkiv (formand), Viborg Virke samt foreningen Magt, Borg og Landskab.
- × Lars Agersnap Larsen sidder i bestyrelsen for Historisk Samfund for Viborg-egnen.
- × Sanne Boddum og Martin Mikkelsen sidder i Slots- og Kulturstyrelsens arbejdsgruppe for udarbejdelse af National Strategi for Bronzealder.
- × Margit Petersen sidder i bestyrelsen for E Bindstouws Venner.

FAGLIG UDVIKLING OG BIDRAG

- × Dan Ersted Møller deltog i seminaret "Asyl og inklusion i Danmark" på Det Danske Filminstitut arrangeret af Dansk Flygtningehjælp. Dan holdt oplæg om integrationen af ungarske flygtninge i 1956 i Hald Ege samt fremvisning af dokumentarfilm produceret af TV Midtvest og Viborg Museum.
- × Dan Ersted Møller deltog i konferencen "Arkiverne og den åbne skole" på Jelling Seminarium den 14. marts. Dan holdt oplæg om læringsrollespil på museer og arkiver.
- × Dan Ersted Møller deltog i workshop om museernes nye registreringsprogram SARA 6. oktober.

- × Margit Petersen deltog i Historisk Værkstedstræf, der blev afholdt i Viborg 3.-4. februar. Margit lavede rundvisning og oplæg om Sønderø samt oplæg og undervisning i skosyning efter sønderømodellerne.
- × Margit Petersen og Brian Wiborg deltog i MMU's temadag om museumssamlinger på Heart den 2. marts.
- × Lise-Mette Markvart gennemførte modulet "organisationspsykologi, udvikling og omstilling" på diplomuddannelsen på VIA.
- × Sanne Boddum, Ida Westh Hansen, Rikke Isler, Mikkel Kiildsen, Lars Agersnap Larsen, Martin Mikkelsen, Kamilla Fiedler Terkildsen, Katrine Vestergaard og Brian Wiborg deltog i bronzealderseminaret Status og samfundsstruktur i yngre bronzealderens kulturlandskab på Søndermølle Kultur- og Naturcenter den 2. og 3. marts.
- × Sanne Boddum, Ida Westh Hansen, Lars Agersnap Larsen og Katrine Vestergaard deltog i Keramikronologiworkshop på Holstebro Museum den 8. juni.
- × Sanne Boddum, Mikkel Kiildsen, Lars Agersnap Larsen, Casper Sørensen og Kamilla Fiedler Terkildsen deltog i 3D-opmålingskursus på Viborg Museum den 2. august.
- × Sanne Boddum, Lars Agersnap Larsen, Martin Mikkelsen og Kamilla Fiedler Terkildsen deltog i Temadag om arkæologiske samarbejder på Odense Bys Museer den 18. april. Martin Mikkelsen holdt oplæg om emnet Forskning og publicering. Erfaringer fra et museums-samarbejde.
- × Lars Agersnap Larsen og Kamilla Fiedler Terkildsen deltog i Slots- og Kulturstyrelsens Arkæologiske Årsmøde med Museer med arkæologisk ansvarsområde på Museum Midtjylland den 10. marts.
- × Lars Agersnap Larsen og Morten Valdorff Rasmussen deltog i konferencen Odense Occasional Osteology Seminar (OOOS) no. XXXV ved Syddansk Universitet den 6. oktober. Lars Agersnap Larsen holdt oplæg om emnet Sct. Hans church and cemetery in Viborg - excavation, considerations and challenges.
- × Jesper Hjermand og Lars Agersnap Larsen deltog i Tværfagligt seminar og åbning af forskningscentret CENTRUM ved Odense Bys Museer den 10. februar.
- × Lars Agersnap Larsen deltog i Jesper Hansens ph.d. forsvaret om Landsbydannelse og bebyggelsesstruktur i det 1. årtusinde - et bebyggelsehistorisk regionalstudie på Syddansk Universitet den 26. januar.

- × Lars Agersnap Larsen deltog i Nordic Elites in Transformations c. 1050 -1250. Workshop det Norske Institut i Rom den 17.-20. januar.
- × Lars Agersnap Larsen deltog i ODM's seminar om Forskningsvilkår på museerne på Danmarks Jernbanemuseum i Odense den 1. marts.
- × Lars Agersnap Larsen deltog i Nina Helt Niensens ph.d. forsvar om Oldtidsagre på Aarhus Universitet den 30. maj.
- × Martin Mikkelsen deltog i seminaret Død og begravet - i vikingetiden på Københavns Universitet den 26. februar. Martin Mikkelsen holdt oplæg om emnet Gensyn med Brandstrup - og Mammen. Gravenes placering i forhold til den samtidige bosættelse i sidste halvdel af 900-tallet.
- × Mikkel Kiildsen deltog i Arkæologisk GIS-forum på Odense Bys Museer den 1. juni.
- × Mikkel Kiildsen deltog i konferencen Chance or challenge - metal detector finds in heritage practice and research på Moesgård Museum den 23. juni.
- × Peter H. Iversen deltog i ODM's formidlingsseminar i Aarhus den 7. og 8. marts.
- × Jesper Hjermand deltog i konferencen Chateau Gaillard i Roscommon, Irland den 13.-19. august.
- × Jesper Hjermand deltog i konferencen Æthelred II and Canute the Great. A millennium conference to commemorate the siege of London in 1016 på University College London og University of Winchester den 6.-9. juli. Jesper Hjermand holdt oplæg om emnet "vuiberg hic coronatur rex dacie" The Crowning of Canute the Great in Viborg in 1019.
- × Jesper Hjermand deltog i konferencen Landsbypuljen i Ringsted den 11. oktober. Jesper holdt oplæg om emnet Region borgprojektet organisering samt emnet Erfaringer med Ikke destruktive Arkæologi på Hald.
- × Jesper Hjermand og Rikke Isler deltog i konferencen Borgforskerforum på Sønderborg Slot den 25. april. Jesper holdt oplæg om emnet Lensregnskaberne fra Hald og de arkæologiske fund.
- × Rikke Johansen Smidt deltog i Kulturmødet på Mors den 25.-27. august og deltog i en paneldebat i programmet om Viborg Museums særudstilling om Olsen-Banden.
- × Margit Petersen deltog i august 2016 i The Danish-German Jerash Northwest Quarter Project i Jordan.
- × ODM's kulturhistoriske orienteringsmøde i Vejle den 14.-15. november:
Sanne Boddum, Ida Westh Hansen, Mikkel Kiildsen, Lars Agersnap Larsen, Margit Petersen, Rikke Johansen Smidt, Kamilla Fiedler Terkildsen og Katrine Vestergaard deltog.
Mikkel Kiildsen holdt oplæg om emnet Udgravninger forud for Apples datacenter ved Foulum - Et indblik i yngre jernalders bebyggelsesstruktur.
Lars Agersnap Larsen holdt oplæg om emnet Reformationens vugge i Viborg: udgravninger af den middelalderlige Sct. Hans Kirke og Kirkegård.
Margit Petersen holdt oplæg om emnet Plombering af våben - en destruktiv affære.
Margit Petersen (og Camilla Bastholm, Bastholm Bevaring) holdt oplæg om emnet Skimmelsanering i praksis.
Rikke Johansen Smidt holdt oplæg om emnet Olsen-Banden! Er det farligt...?

STUDIETUR

- × Jesper Hjermand, Peter H. Iversen, Lars Agersnap Larsen, Rikke Johansen Smidt og Brian Wiborg deltog i studietur i England den 26.-29. april med besøg på en række museer i London, Derby og Liverpool.

BRONZEALDERSEMINAR

- × I marts 2016 afholdt Viborg Museum på Søndermølle det 6. og sidste seminar i rækken om yngre bronzealders kulturlandskab, der er arrangeret i samarbejde med Holstebro Museum og støttet af midler fra Slots- og Kulturstyrelsens udviklingspulje. I løbet af de to dage deltog ca. 60 arkæologer og forskere fra ind- og udland og de mange, spændende oplæg belyste Status og samfundsstruktur i yngre bronzealders kulturlandskab. Artiklerne, der bliver fagfællebedømte, til publikationen forventes udgivet primo 2018.

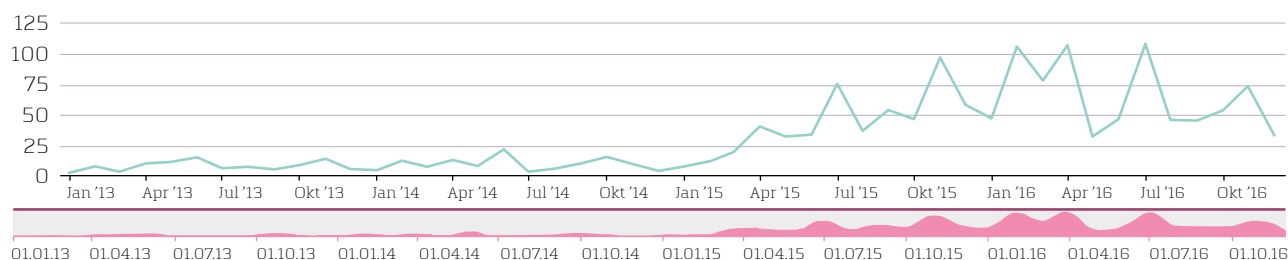
FORMIDLING

MEDIEOMTALE

Figur 3 viser, at Viborg Museums evne til at synliggøre sig i medierne blev fastholdt i 2016, hvor ikke mindst den landsdækkende medieomtale i flere omgange var massiv.

FIG. 3

Udvikling - omtale over tid

SÆRUDSTILLINGER

SKIDEGODT EGON. OLSEN-BANDEN PÅ MUSEUM

× 18. marts - 14. august

Viborg Museum formulerede i 2015 en ny vision og strategi, som skal danne udgangspunkt for en forandringsproces fra klassisk museumsinstitution til en moderne museumsattraktion. I forlængelse af denne blev det besluttet at producere en særudstilling i 2016 med særlig bred appel til borgere, der normalt ikke går på museum samt til turister udefra. Den 17. marts kunne Morten Grundwald flankeret af en række personligheder fra Nordisk Film åbne en særudstilling om Olsen-Banden, en udstilling som kom til at overgå alle forventninger. I kraft af et frugtbart samarbejde med bl.a. Viborg Kommune, Visit Viborg, Nordisk Film samt en række øvrige samarbejdspartnere og sponsorer lykkedes det at skabe en udstillingsevent, som blev en begivenhed for ikke bare Viborg Museum men hele Viborg. De følgende figurer viser relevant statistik om udstillingen på baggrund af en omfattende brugerundersøgelse undervejs i udstillingsperioden.

FIG. 4

Geografisk fordeling af gæster

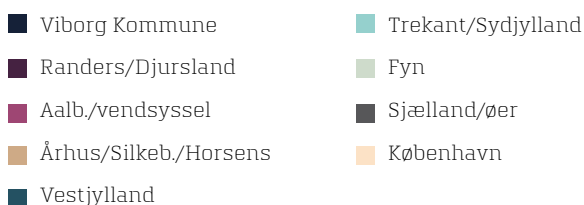
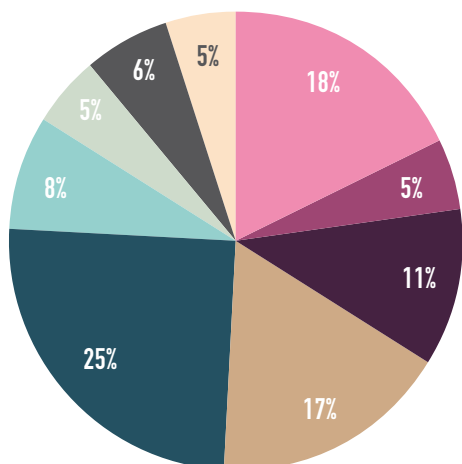

Fig. 4: På ca. fem måneder opnåedes et besøgstal på over 60.000 gæster, hvoraf 49.000 ikke var bosiddende i Viborg Kommune. En veltilrettelagt markedsførings- og medie-kampagne i samarbejde med især Viborg Kommune bar frugt. Bl.a. kom der ca. lige så mange gæster fra Viborg Kommune som fra Århus/Silkeborg/Horsens området, ligesom Vestjylland er bedre repræsenteret end lokalt.

FIG. 5

Hvor tit går du på museum?

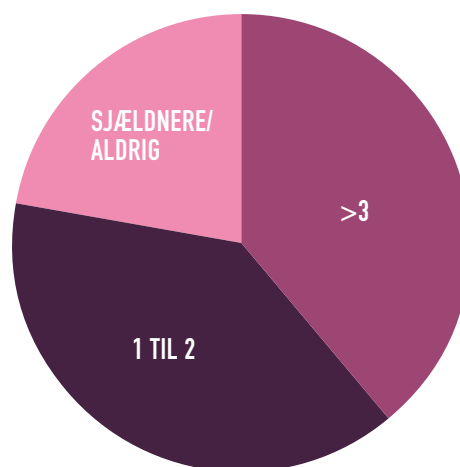

Fig. 5: Ambitionen om at tiltrække gæster, som normalt ikke går på museum lykkedes også, idet museets spørgeskemaundersøgelse viste, at 22% af gæsterne sjældent eller aldrig går på museum. Et meget tilfredsstillende resultat.

Fig. 6: Som i alt andet arbejde på Viborg Museum var det magtpåliggende at skabe en udstilling om Olsen-Banden af høj kvalitet. Den gode oplevelse for gæsten har højeste prioritet. I spørgeskemaundersøgelsen skulle gæsten svare på, om udstillingen var en god oplevelse på en skala fra 1 til 6, hvor 1 er dårligst og 6 er bedst. Resultatet kan vi kun være glade og tilfredse med.

FIG. 6

"Udstillingen var en god oplevelse"

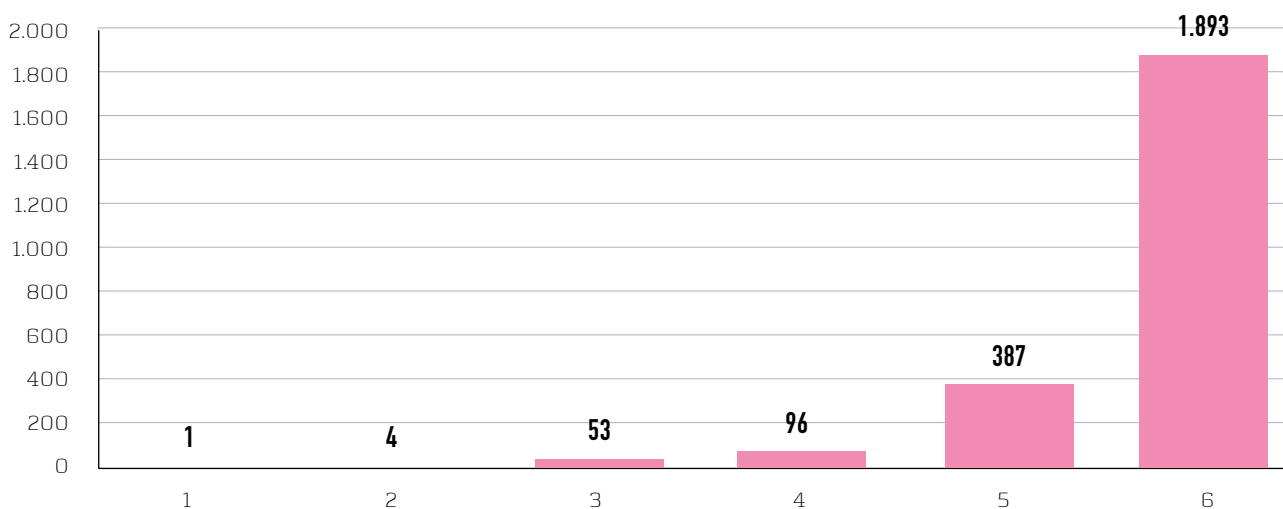

FIG. 7

”Entreen til Viborg Museum er passende”

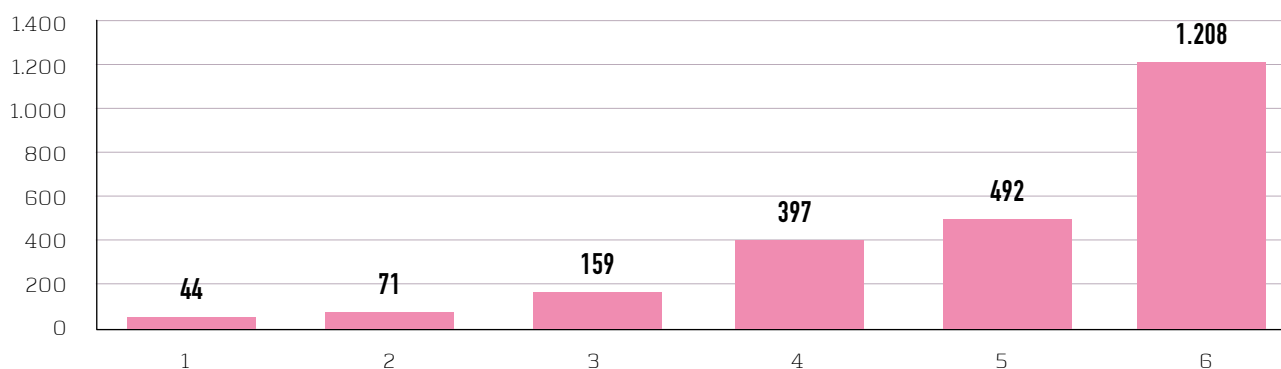

Fig. 7: Udstillingen om Olsen-Banden viste også, at har man som museum det rette produkt, betyder størrelsen af entreen ikke meget. Museets normale entre på kr. 40 blev i perioden fordoblet til kr. 80. I spørgeskemaundersøgelsen skulle gæsten forholde sig til, om entreen til Viborg Museum var passende på en skala fra 1 til 6, hvor 1 var dårligst og 6 bedst. Resultatet viser, at den langt overvejende del af museets gæster fandt entreen passende. Kun få det modsatte.

RIV BYEN NED

× 1. juli - 26. oktober

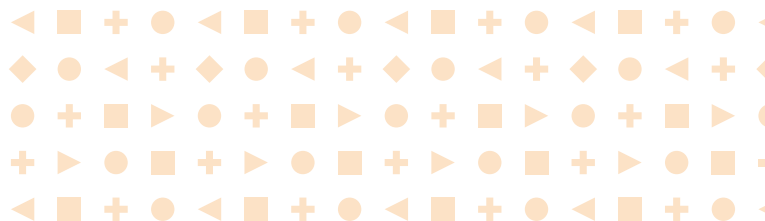
Den fotografiske udstilling Riv byen ned satte Viborgs bygningsmæssige kulturarv til debat. De seneste 50 år er 25% af Viborgs historiske bymidte blevet revet ned og erstattet af moderne byggeri. Udstillingen stillede spørgsmål til denne udvikling og til, hvad vi vil med byens resterende unikke historiske miljøer i fremtiden.

Ud over at skabe debat om et vigtigt emne for Viborg var udstillingen et led i Viborg Museums strategi om at være mere synlig i byens rum. Derfor kunne udstillingen opleves på Hjultorvet fra 1. juli til 31. juli og på Stænderpladsen fra 1. august til 26. august, hvorefter den i en udbygget version blev vist i museets vante udstillingsrammer fra den 2. september til den 26. oktober.

24 LÅGER

× 18. november - 30. december

Årets juleudstilling var en kæmpe julekalender med 24 låger, hvor der bag hver låge gemte sig et helt særligt univers. Bag mange af lågerne kunne børn og smidige voksne fornøje sig med leg og sansning, mens nogle åbenbarede overraskende ting og sager. Et hit for de mindste gæster på museet.

DET MED SMÅT

Meget af et museums arbejde foregår i det skjulte, herunder konservatorens vigtige arbejde med bevaring af kulturarven. Som noget nyt etablerede museet i 2016 et mini-konservatorværksted på 2. sal midt i oldtids- og middelalderudstillingen. Her sad konservator Margit Petersen på faste tidspunkter i løbet af ugen og konserverede genstande til stor interesse for spørgelystne museumsgæster.

FORSKNINGENS DØGN

× 26.-28. april

Igen i år bidrog Viborg Museum til Forskningens Døgn. Dette år med arrangementet "Hvornår var det nu det var?", hvor skoleelever fik mulighed for at prøve kræfter med datering af historiske fotos fra arkivet store samling.

TINGFINDERJAGT

Som et nyt permanent tilbud i museets udstillinger kunne børnefamilier i 2016 gå på Tingfinderjagt. Familierne fik ved ankomst udleveret et kort med billeder af kendte ting fra hverdagen, og opgaven bestod så i at finde de samme ting rundt på museet - men blot i en ældre udgave. En god måde at skabe dialog mellem generationer om tings foranderlighed og en god måde at få gæsterne rundt på hele museet.

ONSDAGSTURE

Et nyt tiltag i 2016 blev museets onsdagsture hen over sommeren. I alt seks sommeraftener kunne en stor flok nysgerrige deltagere komme med på tur både i by og på land og blive fodret med store og små stedbundne historier.

FORTIDSMINDEDAG

Søndag den 2. oktober var Fortidsmindedag i hele landet. Viborg Museum var med og stod for en fin rundtur i oldtidslandskabet ved Hvolris Jernalderlandsby.

ONSDAGSFØREDRAG

Viborg Museums populære foredragsrække henover efterår, vinter og forår blev gentaget i 2016. 10 foredrag blev holdt af både museets egne inspektører samt foredragsholdere udefra i tæt samarbejde med Museumsforeningen.

SIGURD BARRETS DANMARKSHISTORIE

Den kendte entertainer og TV-vært Sigurd Barret udgav i 2016 sin helt egen Danmarkshistorie. Den består af bøger, spil og ikke mindst musik, og Viborg Museum var heldig at kunne være vært for lanceringen af alt dette en skøn onsdag i oktober. Det foregik i den gamle byrådssal i Domkirkekvartret, hvor Sigurd med band underholdt ca. 200 børn og voksne med efterfølgende reception m.m. Museet fulgte efterfølgende op herpå med børneaktiviteter i efterårsferien inde i museets udstillinger, hvor man kunne dykke ned i Sigurds Danmarkshistorie rundt på hele museet.

JULEWEEKEND

Den traditionsrige juleweekend blev afviklet 3.-4. december på museet. Sædvanen tro med julestemning, hygge, musik og gode arrangementer - og en kælkebane i museumshaven!

E BINDSTOUW

E Bindstouw var i 2016 åbent fra 1. juli - 31. august. Den nystiftede forening E Bindstouws Venner lægger et stort arbejde i stedet med vedligehold af have m.m. og ikke mindst salg af billetter og formidling til stedets gæster alle weekender i sommersæsonen.

OS I HOULKÆR

Forfatter og redaktion: Museumsinspektør og arkivar Dan Ersted Møller m.fl.

Houlkær er en markant bydel i Viborg øst for Nørresø, som blev udviklet efter en mønstermodel fra 1960'erne og fremefter. Bydelen fik i 2016 sin helt egen bog som et fælles projekt mellem Viborg Museum og Boligselskabernes Fællessekretariat. Bogen består af et historisk kapitel og 17 interviews med en række nøglepersoner samt beboere, der tilsammen udgør et tværsnit af bydels mange forskellige befolkningsgrupper. Bogen blev husstandsomdelt i Houlkær i august.

05 FORSKNING

Viborg Museum har i 2016 publiceret følgende bøger og artikler:

BØGER

- × Jesper Hjermand og Hugo Støttrup Jensen: Vitskøl Kloster. Den middelalderlige bygningshistorie.

ARTIKLER

- × Dan Ersted Møller: "Dyrlæge Ole Pedersen Pyndt - gedevl og folkesundhed, to sider af samme hjertesag", i Fra Viborg-egnen 2016 s. 121-153.
- × Mads Dengsø Jessen and Kamilla Fiedler Terkildsen 2016: Towering above - an interpretation of the Late Iron Age architecture at Toftum Næs, Denmark. I: Journal of Danish Archaeology 2016, s. 52-71.
- × Jesper Hjermand: "Vuiberg hic coronatur rex dacie". The foundation of Viborg 950 - 1100. I: Lübcker Kolloquium

zur Stadtaarchäologie im Hansearum X. Vorbesiedlung, Gründung und Entwicklung, s. 657-666.

- × Jesper Hjermand og Lars Agersnap Larsen: Non-destructive investigations of three medieval fortifications at Hald, southwest og Viborg in Denmark. I: Château Gaillard 27, s. 195-197.
- × Lars Agersnap Larsen: The mouldboard plough in the Danish area 200-1500 AD. I: Agrarian Technology in the Medieval Landscape. Ruralia X. Smolenice castle, Slovakia 9th - 15th September 2013 (ed. J. Klapste), s. 225-236.
- × Martin Mikkelsen: Brandstrup og Mammen, hirdmænds grave og gårde? I: Død og begravet - i vikingetiden. Artikler fra et seminar på Københavns Universitet den 26. februar 2016 (red. H. Lyngstrøm og J. Ulriksen), s. 41-53.
- × Peter H. Iversen: Reformationsstadt Viborg - Keimzelle der dänischen Reformation. I: Das Erbe unserer Welt, Winter 2016, s. 106-109.

Foto: Store tanker blev tænkt i 2016 om Viborg Museums fremtid. Her fra en personale dag den 2. maj på Hvolris, hvor det fremtidige Viborg Museum i landsretsbygningen blev debatteret.

ARKÆOLOGI

Som altid har der været stor aktivitet på det arkæologiske felt rundt om i Viborg Kommune, både inde i byen og ude på landet. Vi har foretaget udgravninger og prøvegravninger fra Fly i vest til Kvorning i øst og fra Hvam i nord og til Gullev og Frederiks i syd.

I alt er 2.042 indkomne byggesager m.m. blevet håndteret, og det blevet til over 40 større og mindre prøvegravninger og udgravninger, som har afsløret alt fra stenalderlige begravelser til 1700-tals bebyggelse.

BYENS BRANDE DUKKEDE OP

Således startede året med en udgravning af en middelalder- og renaissancegård ved Overlund, som udgør en del af det ældste Asmild. Her er undersøgt dele af gårdens bygninger fra flere århundreder.

Og som det startede, så sluttede også året med en spændende gravning, som rækker over mange århundreder op mod i dag. Ved udgravninger bag Sct. Mogens Gade 1 i Viborg er der undersøgt et markant fundament og andre bygningsspor, der går tilbage til middelalderen. Flere markante stenfundamenter og en ovn muret i munkesten er de mest konkrete bygningsværker, men mindst lige så spændende var det, at der kunne iagttages mindst tre brandlag, hvor det var tydeligt, at husets ildskørnede teglgulv var blevet erstattet af et nyt efter brandene. Der kan således ses spor efter mindst tre voldsomme brande, og det er fristende at sammenkæde disse med Viborgs store bybrande i 1567, 1667 og 1726.

UDGRAVNING AF BRANDTOMT VED LÅNUM

Også ved en anden udgravning har en brand spillet en væsentlig rolle. Næmlig ved en udgravning mellem Lånrum og Daugbjerg netop hvor Dybdalsvej krydser Jordbro Å. Her lå i jernalderen, mere præcist omkring år 100 e.Kr., en lille samling gårde, og mindst en af disse brændte ned. Brandtomten har nu ligget urørt i århundreder, men med traktoren og den moderne plovs indtog er der langsomt pløjet mere og mere op på stedet. Viborg Museum har derfor med hjælp fra Slots- og Kulturstyrelsens pulje til dyrkningstruede fortidsminder fået mulighed for at foretage en udgravning på stedet. Hvad der for datidens mennesker var en katastrofe, er for nutidens arkæologer et held, for det giver mulighed for at undersøge indretning af huset, når husgeråd m.m. er efterladt, som da det var i brug. De fleste af de hustomter, vi udgraver, er ryddet inden de er forladt og desuden nedslidt af pløjning, så gulvlag og ildsted ikke er bevaret. Her var gulvlag med mortersten, ildsted, lerkar m.m. bevaret, men det ser ud til at dyr og mennesker nåede ud i tide.

NYT TEKNOLOGISK UDSTYR

Ved udgravningen af brandtomten tog Viborg Museum et nyt registreringsværktøj i brug for første gang. I stedet for at måle op med GPS eller tegne i hånden blev der for hvert niveau taget en række fotos. Ved hjælp af programmet Photoscan fra Agisoft samles fotos til 3d-modeller. Fra disse modeller kan der laves ortofotos i høj opløsning af både flader og profiler. Ud fra GPS indmålte fikspunkter kan disse ortofotos fikseres i UTM-systemet og åbnes direkte i MapInfo eller andre kortlægningsprogrammer. Metoden har vist sig meget effektiv og brugbar og er en landvinding for arkæologien.

DE 5 HALD'ER

I forbindelse med projektet De 5 Hald'er har museet i efteråret indledt de første udgravninger på voldstederne Gammel Hald (Hald 2) og Brattingsborg (Hald 1), bl.a. med henblik på at blive klogere på datering og funktion. De endelige resultater foreligger ikke, men på begge steder er påvist omfattende jordarbejder til opbygning af borgbanker og gravning af dybe voldgrave. Begge voldsteder er meget hurtigt opgivet og delvist sløjfet, og navnlig Gammel Hald synes aldrig at være færdiggjort. Projektet vil frem mod 2020 medføre en række arkæologiske undersøgelser på de tre middelalderlige borge og den tidligere hovedgård syd for den eksisterende Hald Hovedgård.

Af andre undersøgelser kan nævnes lokalisering af gravhøje fra stenalderen i forbindelse med en sondrende prøvegravning på Taphede forud for byudvikling, en gravhøj fra bronzealderen ved Gullev, og en del af bebyggelsen fra yngre jernalder i den sydøstlige del af Løgstrup. Ved en undersøgelse af et kun 7 m bredt og 2 km langt kabeltrace vest for Fly fremkom der både aktivitetsspor fra stenalder, bebyggelse fra bronzealder samt adskillige gårde fra ældre jernalder.

DETEKTORFUND

I 2016 blev der indleveret 971 detektorfund, hvilket endnu engang er rekord. En mindre gruppe fund er fra bronzealderen, mens den største gruppe er fra yngre jernalder, vikingetid og middelalder (500-1500 e.Kr.).

SAMLINGEN

Viborg Museums samlinger består af museumssamlingen, der er delt i en oldtidssamling, en middelaldersamling og en samling for nyere tid, samt lokalhistorisk arkivs samling af fotos, film og arkivalier. Samlingen er som sædvanlig under konstant udvikling, ikke mindst i 2016.

MAGASINGENNEMGANG OG UDSKILNING

I 2016 blev der gennemført en stor gennemgang af nyere tids samlingen på baggrund af en bevilling fra Slots- og Kulturstyrelsen. Samlingsgennemgangen skete med henblik på udskillelse af genstande, der ikke falder inden for museets ansvarsområde, eller hvor der mangler oplysninger på genstandene. Der blev i alt udskilt 599 genstande. En del billeder blev overdraget til lokalhistorisk arkiv, nogle genstande overdragedes til andre museer og en del til Hjerl Hede til formidlingsformål. En række genstande blev destrueret især pga. meget dårlig bevaringstilstand. Alle udskillelser skete med godkendelse af Kulturstyrelsen.

Våbenloven er blevet skærpet således, at Viborg Museums våbensamling ikke længere opfyldte nugældende regler for funktionsudygtiggørelse. I 2016 er de våben, der er omfattet af loven, gennemgået og nødvendige foranstaltninger udført. Arbejdet er dokumenteret med foto, og vi afventer blot rigspolitiets godkendelse.

BEVARING

Ift. bevaring har Viborg Museum stadig et tæt samarbejde med Museernes Bevaringscenter i Skive, som både gennemfører bevaringsopgaver inden for arkæologi og nyere tid. Værkstedets opgaver i 2016 var bl.a. rensning og stabilisering af 10 malerier af tidligere amtmænd, konservering af en del af Viborg Museums arkæologiske rav og konservering og montering af nogle af Lokalhistorisk Arkivs kort.

Et af museets arkæologiske magasiner i kælderen på Hjultøvet 4 har i mange år været problematisk med indtrængende vand og skimmelproblemer. Konservator Louise Monica Tandrup Jensen var ansat i fem måneder fra 1. september 2016 til 1. februar 2017 til rensning og flytning af genstande fra magasinet. Opgaven afventer ny finansiering for at kunne blive gennemført. Konservator Camilla Bastholm fra Bastholm Konservering har desuden været konsulent på opgaven.

REGISTRERING

Viborg Museum har 2016 indlemmet 51 nyere tids genstande i samlingen fordelt på 14 indleveringer samt 1.357 arkæologiske genstande. 65 A-fonde (arkivalier) er modtaget/indsamlet og registreret i lokalhistorisk arkiv og er tilgængelig på arkiv.dk. Der blev i 2016 digitaliseret ca. 6.000 billeder i lokalhistorisk arkiv, som også kan ses på arkiv.dk.

Viborg Museum har en aktiv gruppe af frivillige, der ugentlig registrerer og kvalificerer dele af museets og lokalhistorisk arkivs samling.

Foto: I 2016 blev Hvolris Jernalderlandsby fusioneret med Viborg Museum. Hver sommer beboes jernalderbyen af en række familier, som gør historien levende for sig selv men først og fremmeste til glæde for gæsterne i området.

HVOLRIS JERNALDERLANDSBY

Hvolris Jernalderlandsby oplevede som sædvanligt et hektisk år med masser af gode events og glade gæster. Samtidig var det første år efter sammenlægningen med Viborg Museum. En sammenlægning, der foregår i ro og mag, så de to institutioner og organisationer har god tid til at finde mulighederne for et tættere samarbejde. Alle personalemøder afvikles fælles, og der er grøde i drøftelserne om fremtidens fælles muligheder.

Hvolris Jernalderlandsby blev i 2016 besøgt af ca. 7.500 gæster, hvoraf ca. 1/3 er børn og unge under 18.

NY SMEDJE OG MANGE SKOLEELEVER

En ny smedje står klar på Hvolris. Væggene blev klinet i efteråret, og vi nyder at smede i den sammen med glade og forventningsfulde gæster som lader sig fordybe og begejstre i ildens, essens og smedningens kunst.

Der har som sædvanlig været godt gang i besøg fra skolerne fra både Viborg Kommune og andre kommuner også. Hvolris har et godt ry at det er dejligt at komme til en inspirerende dag, hvor man oplever på egen krop, hvordan folkene har levet og arbejdet i jernalderen.

GÅ TIL JERNALDER

"Vi går til jernalder" er stadig i gang. Maria Laursen, frivillig på Hvolris og også en ad dem, der går til jernalder, har overtaget ansvaret sammen med den daglige leder. Der er ca. 15 medlemmer, som kommer jævnligt, dog flest i sommerperioden. De mødes hver anden tirsdag eftermiddag hele året lige med undtagelse af sommerferie. De aktiviteter, der er blevet arbejdet med i 2016, har været beklædning, skindarbejde, nålebinding, fremstilling af træske, gamle lege, madlavning o.l.

PROJEKT VILD MAD

Leder af Hvolris, Hanne Sørensen, er blevet optaget på projektet VILD MAD. Det handler om formidling af den vilde, spiselige natur, og om hvordan man kan bruge den i køkkenet. VILD MAD er støttet af Nordea-fonden og er et samarbejde mellem MAD (René Redzepi fra Noma), Byhøst, Friluftsrådet, Alexandra instituttet og Naturvejlederforeningen. Der bliver udviklet formidlingsprogrammer, et til voksne og et til de danske folkeskoler, en digital platform med hjemmeside og to apps, som til sammen udgør projekt

VILD MAD. Der vil nu blive tilbudt arrangementer for skoleelever og voksne. Hvornår tilbuddene kommer til at foregå vil blive offentliggjort i løbet af foråret 2017. Projektet ligger godt i tråd med den formidling, vi udfører ved næsten hver eneste arrangement, hvor der altid er madlavning og indsamling af urter fra naturens spisekammer på programmet. Deltagelse af VILD MAD projektet vil være med til at synliggøre Hvolris endnu mere i hele Danmark.

× **Sysseldage:**

I vinterperioden afholdes der sysseldage hver anden lørdag i lige uger kl. 10-14. Det er Margit Petersen og Inge Boxill, som er ansvarlig for disse dage. Der har især været arbejdet med nålebinding, "nålebinding for tumper" kalder de sig. Men det er også muligt at arbejde med andre historiske håndværk eller lave egen dragt og sko.

× **Snapsting:**

Hvolris Jernalderlandsby er fast inventar til Snapsting i Viborg, tre dage på Borgvold med historiske aktiviteter.

× **Sommerferie:**

Levendegørelse i jernalderlandsbyen hele skolernes sommerferie. Der var været 34 jernalderfamilier fordelt i de 3 jernalderhuse i 6½ uge.

× **Ild i Natten:**

Sang og musik af Virelai med over 130 besøgende.

× **Markedsdage:**

Shows med vikingekampgruppen Ildhesten og Ridder Ole, samt Gøglergruppen Ramashang om søndagen.

× **Efterårsferie:**

Åbent i hverdagene i uge 42. Tirsdag var der besøg af Falkoner Frank Skårup. I alt var der i efterårsferien 221 besøgende.

Desuden er der i samarbejde med Venneforeningen afholdt to arbejdsdage med klining af væggene i jernaldersmedjen, nålebindertræf, 12 sysseldage og en Vennefest/Generalforsamling, samt udflugt til Vingsted historiske værksted med 12 deltagere.

PERSONALE

I løbet af 2016 har følgende personer været tilknyttet Hvolris (lønnet/ulønnet).

- × **Daglig Leder/Naturvejleder:**
Hanne Sørensen, 37 t./uge.
- × **Historisk håndværker:**
Ib Søndergaard Andersen. Ansat fra 1. april 25 t./uge.
- × **Håndværker:**
Knud Erik Bach, 12 t./uge.
- × **Frontpersonale:**
Tanni Pedersen, ansat i butik og cafe i sommerferien og til Hvolris Marked.
- × **Seniorjob (fuldtids):**
Peder K. Overgaard startede 22. juli 2013 og skal være på Hvolris til 4. november 2017. Har ansvaret for dyrebeseætningen, pedel og vedligeholdelsesarbejde.
- × **Virksomhedspraktik:**
Lone Vigh er i flexjob med 8 timer ugentligt. Skal hjælpe til ved arrangementer og er ansvarlig for køkkenet ved butik/cafe.
- × **Virksomhedspraktik:**
Arne Jensen har været ansat med 30 timer om ugen.
- × **Allround medarbejder:**
Peter Kaas, frivillig, kommer dagligt hele året.
- × **Formidler og servicemedarbejder:**
Margrethe Ladefoged, frivillig hele året. Rundviser i området og hjælper til ved arrangementer.
- × **Formidler og smed:**
Niels Thorup, frivillig hele året, hjælper til med smedning ved skoletjeneste og lejrskoleophold.
- × **"Jernalderfolk":**
15-20 frivillige: hjælper til med diverse klargøringsopgaver og laver aktiviteter og er med til at befolke landsbyen i sæsonen.
- × **Samfundstjeneste:**
Der har i alt været 3 personer i samfundstjeneste i år. De har i alt arbejdet ca. 100 timer. Arbejdet har hovedsagelig bestået af forefaldende arbejde.

Foto: Særudstillingen Riv Byen Ned ses her på Hjultorvet. En central placering og plancher med en markant grafik trak folk til og skabte debat om Viborgs historiske bymidtes udvikling - eller afvikling.

**VIBORG
MUSEUM**